

**ABD-RUSYA REKABETİ VE ARKTİK'TE
DEĞİŞEN STRATEJİK DENGELER**

U.S. - RUSSIA RIVALRY AND CHANGING
STRATEGIC BALANCES IN THE ARCTIC

Samet İŞBİLEN

39

ABD-RUSYA REKABETİ VE ARKTİK'TE DEĞİŞEN STRATEJİK DENGELER

U.S. - RUSSIA RIVALRY AND CHANGING STRATEGIC BALANCES IN THE ARCTIC

Samet İŞBİLEN¹

Anahtar Kelimeler:

Arktik Jeopolitiği,
ABD-Rusya
Rekabeti,
KDR,
Enerji Kaynakları,
Askeri Strateji.

Keywords:

Arctic Geopolitics,
US-Russia Rivalry,
Northern Sea Route,
Energy Resources,
Military Strategy.

ÖZ

Bu çalışma, Arktik bölgesindeki hızla değişen jeopolitik dinamikleri, özellikle Amerika ve Rusya arasındaki güç rekabetini incelemektedir. Son yıllarda, bölge, küresel ısınmanın etkisiyle değişen çevresel koşulların tetiklediği stratejik ve ekonomik fırsatlar nedeniyle uluslararası ilişkiler disipliniinde yoğun bir ilgi odağı haline gelmiştir. İklim değişikliği, eriyen buzullar ve yeni deniz ticaret yollarının ortaya çıkışı, bölgeyi enerji kaynakları, ticaret ve askeri strateji açısından küresel güç dengelerinin merkezine taşımaktadır. Çalışmada, ABD ve Rusya'nın Arktik politikaları, resmi belgeler, akademik yayınlar ve uluslararası raporlar temel alınarak karşılaştırmalı bir perspektifle analiz edilmiştir. Bu bağlamda, ABD'nin NATO iş birliğiyle bölgedeki askeri varlığını artırma çabaları ile Rusya'nın KDR üzerindeki hâkimiyet stratejisi karşılaştırılmıştır. Rekabetin yalnızca bölgesel değil, küresel güvenlik, enerji piyasaları ve uluslararası ilişkiler üzerinde derin etkiler yaratabileceği değerlendirilmiştir. Ayrıca, bölgedeki altyapı eksiklikleri ve çevresel riskler gibi zorluklar ele alınmış, bu sorunların stratejik planlama ve uluslararası iş birliği ile çözülebileceği vurgulanmıştır. Çalışma, Arktik'in karmaşık jeopolitik yapısını anlamaya ve bölgenin küresel dengelerdeki önemini ortaya koymaya yönelik bir analiz sunmaktadır.

ABSTRACT

This study examines the rapidly evolving geopolitical dynamics in the Arctic region, with a particular focus on the power rivalry between the United States and Russia. In recent years, the Arctic has become a focal point within the discipline of international relations, due to the strategic and economic opportunities that have been created by changing environmental conditions, as a result of global warming. The effects of climate change, including glacial melting and the emergence of new maritime trade routes, have positioned the region at the centre of global power shifts in terms of energy resources, trade and military strategy. This study employs a comparative approach to examine the Arctic policies of the United States and Russia, drawing upon a range of sources, including official documents, academic publications, and international reports, to provide a comprehensive analysis of these policies. In this context, the United States' efforts to increase its military presence in the region in cooperation with the North Atlantic Treaty Organization (NATO) and Russia's strategy of dominance over the Northern Sea Route are compared. The analysis suggests that the rivalry may have profound effects on regional and global security, energy markets and international relations. Furthermore, the discussion addresses the challenges posed by inadequate infrastructure and environmental risks in the region, emphasising that these issues can be addressed through strategic planning and international collaboration. The study offers a comprehensive analysis aimed at understanding the Arctic's intricate geopolitical landscape, elucidating the significance of the region in global equilibrium.

¹ Öğr. Gör. Dr. Samet İŞBİLEN,
Yozgat Bozok Üniversitesi,
samet.isbilen@yobu.edu.tr,
ORCID: 0000-0002-8892-6662

Alıntılanmak için/Cite as: İşbilen
S. (2025) Abd-Rusya Rekabeti
Ve Arktik'te Değişen Stratejik
Dengeler, Çukurova Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,
34 (1), 691-709.

GİRİŞ

Geniş doğal kaynakların keşfi, dünya toplumunu uluslararası düzeyde uzun süre ihmal edilmiş olan Arktik Okyanusu'na yönelik artan bir ilgi göstermeye yönlendirmiştir. Arktik bölgesi, yalnızca jeoekonomik potansiyeli ile değil, aynı zamanda küresel güvenlik, enerji politikaları ve iklim değişikliği bağlamında da stratejik bir alan olarak ön plana çıkmaktadır. Kuzey Kutbu merkezli Arktik bölgesi; Avrupa, Asya ve Kuzey Amerika'nın kuzey kısımlarını ve Arktik Okyanusu'nu kapsamakla birlikte, sınırlarının belirlenmesi tekil ve mutlak bir ölçüte dayanmamaktadır. Arktik'in tanımlanması, coğrafi koordinat sistemlerinden ekosistem sınırlamalarına, devletlerin egemenlik iddialarından yerli halkların yaşam alanlarına kadar farklı parametrelere bağlı olarak değişiklik göstermektedir. Dolayısıyla, Arktik bölgesinin sınırları, ele alınan disipline ve analitik çerçeveye bağlı olarak farklılaşan bir yapı arz etmektedir. Arktik'in resmi statüsüne sahip ülkeler arasında Rusya Federasyonu, Amerika Birleşik Devletleri (ABD), Kanada, Norveç ve Danimarka yer almaktadır. Bölgenin hukuki çerçevesi ise uluslararası hukuk normları ve Arktik devletlerinin ulusal yasaları doğrultusunda şekillenmektedir. Arktik, sahip olduğu büyük ölçüde keşfedilmemiş doğal kaynak potansiyeli nedeniyle büyük güçlerin ve diğer devletlerin dikkatini giderek daha fazla çekmektedir.

ABD Jeolojik Araştırmalar Kurumu'nun (USGS) 2008 yılında yayımladığı Circum-Arctic Resource Appraisal: Estimates of Undiscovered Oil and Gas North of the Arctic Circle başlıklı raporuna göre, Arktik bölgesi, keşfedilmemiş yaklaşık 90 milyar varil petrol, 1.669 trilyon fit küp (TCF) doğal gaz ve 44 milyar varil doğal gaz sıvısını barındıran önemli bir hidrokarbon rezerv alanı olarak öne çıkmaktadır (United States Geological Survey [USGS], 2008). Bu tahminler, dünya genelindeki keşfedilmemiş doğal gaz rezervlerinin yaklaşık %30'unun ve petrol rezervlerinin yaklaşık %13'ünün Arktik bölgesinde yer aldığını göstermektedir. Söz konusu rezervler, bölgenin jeoekonomik önemini artırmakla birlikte, enerji güvenliği, bölgesel rekabet ve küresel güç dengeleri açısından da stratejik bir unsur olarak değerlendirilmektedir. Bunun yanı sıra bölgede uranyum, bakır, titanyum, gümüş, altın, elmas ve grafit gibi değerli madenler de bulunmaktadır (Sidorov,

2018). Bu kaynaklara erişim arzusu ve bölgenin stratejik konumunu kontrol etme isteği, uluslararası ilişkilerde gerilimleri artırmaktadır. ABD Deniz Harp Okulu Profesörü L. Saunes'a göre, "Arktik, giderek artan askeri yığınak ve varlık ile ABD ve Rusya arasındaki büyük güç rekabetinin bir tezahürü olarak dikkat çekmektedir" (Saunes, 2020). Böylece, 21. yüzyılın yeni türdeki jeopolitik çatışmaları burada oluşmaya başlamakta ve muhtemelen gelecekte daha da artacaktır. Arktik'in geniş kaynak potansiyeli ve küresel taşımacılık için stratejik önemi, yalnızca Arktik ülkelerinin değil, aynı zamanda Avrupa'daki devletlerin ve Çin gibi uzak ülkelerin de bölgeye ilgi duymasına yol açmaktadır.

Arktik bölgesi, iklim değişikliğinin etkisiyle jeopolitik açıdan büyük bir önem kazanmıştır. Buzulların geri çekilmesi sonucu ortaya çıkan yeni ticaret yolları ve bölgenin doğal kaynak zenginliği, Arktik'i ekonomik ve stratejik açıdan değerli hale getirmiştir. Bu gelişmeler, kıyıdaş ülkeler arasında, özellikle ABD ve Rusya arasında rekabeti tetikleyerek yeni bir jeopolitik çekişmeye zemin hazırlamıştır (Østhagen, 2020.). ABD'nin Arktik'e yönelik stratejik ilgisi, tarihsel bir geçmişe dayanmaktadır. Örneğin, 1935 yılında Tuğgeneral Billy Mitchell'in "Alaska dünyadaki en stratejik yerdir" şeklindeki ifadesi, bölgenin Kuzey Yarımküre'nin merkezine olan coğrafi yakınlığına dikkat çekmiştir. Alaska'nın stratejik konumu, ABD'nin güç projeksiyonu açısından da önemli bir dayanak noktası olarak değerlendirilmektedir (RAND, 2023).

Alaska'nın Bering Boğazı ile Asya ve Kuzey Amerika arasındaki Büyük Daire Rotaları üzerindeki stratejik konumu, ulusal güvenlik açısından da önemlidir. Bu rotalar, kıtalararası taşımacılığı kolaylaştırmakta ve ABD'nin balistik füze savunma sistemleri açısından kritik bir bölge oluşturmaktadır (Chater ve Oakley, 2021). Kuzey Denizi Rotası'nın Rusya'nın münhasır ekonomik bölgesinde bulunması ve Avrupa ile Asya arasında büyük ticaret potansiyeli taşıması, bölgedeki deniz taşımacılığı faaliyetlerini artırmıştır. Küresel ısınmanın etkisiyle buz örtüsünün azalması, bu rotayı daha kullanılabilir hale getirmiş, enerji ve zaman tasarrufu sağlaması nedeniyle de cazip bir güzergah olarak öne çıkmıştır (Conley ve Rohloff, 2022). Rusya, bölgedeki buzkıran filosunu genişleterek ticari deniz geçişlerinden ekonomik kazanç

elde etmeyi hedeflemektedir. Ancak bu strateji, yalnızca ekonomik bir girişim olmanın ötesinde, uluslararası ilişkiler ve deniz hukuku bağlamında stratejik bir unsur olarak öne çıkmaktadır. Bu durum, özellikle ABD'nin Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi (BMDHS) çerçevesinde savunduğu, uluslararası sularda askeri ve ticari gemilerin herhangi bir kısıtlama olmaksızın seyrüseferde bulunmasını güvence altına alan 'seyrüsefer serbestisi' (freedom of navigation) ilkesine meydan okuma olarak değerlendirilmektedir. Dolayısıyla, bu gelişme, bölgedeki jeopolitik rekabetin ve güç dengesinin daha da keskinleşmesine katkıda bulunmaktadır. (Huebert, 2019).

Bölgenin zengin doğal kaynakları, Arktik'teki jeoekonomik rekabetin temel nedenlerinden biridir. Arktik bölgesi, dünya doğalgaz rezervlerinin %30'unu ve petrol rezervlerinin %13'ünü barındırması kıyıdaş devletler arasında ekonomik hak iddialarını ve sınır belirleme çabalarını hızlandırmaktadır (Chater ve Oakley, 2021). Rusya, kıyı şeridinde askeri üslerini genişletirken altyapı yatırımlarına öncelik vererek ekonomik gelir elde etmeyi amaçlamaktadır. Bu ise ABD ve NATO ülkeleri tarafından bölgesel güvenlik açısından potansiyel bir tehdit olarak değerlendirilmektedir (Conley ve Rohloff, 2022).

Rusya'nın Arktik bölgesindeki askeri varlığını artırması ve hegemonya kurma çabaları, ABD ve müttefikleri için yeni güvenlik tehditleri ortaya çıkarmaktadır. Bu askeri güç birikimi, Rusya'nın Kuzey Denizi Rotası üzerindeki hâkimiyetini pekiştirmesine ve diğer egemen devletlere karşı baskın bir konuma gelmesine olanak tanımaktadır (Smith ve Johnston, 2020). Özellikle Rusya'nın Ukrayna'daki askeri faaliyetleri, Arktik'teki iddialarını daha agresif bir şekilde sürdürme potansiyelini ortaya koymuştur. Bu gelişmeler, bölgedeki iş birliği anlayışını tehdit ederek, daha çatışmacı bir güvenlik ortamına yol açmaktadır (Huebert, 2019).

Bu çalışma, Arktik bölgesindeki ABD ve Rusya arasında artan rekabeti çok boyutlu bir perspektifle analiz etmeyi amaçlamaktadır. Bölgenin jeopolitik dinamikleri, büyük güç rekabetinin nasıl şekillendiğini anlamak açısından kritik bir laboratuvar niteliği taşımaktadır. Küresel enerji güvenliği, ticaret ve uluslararası güvenlik açısından sahip olduğu jeopolitik önem, Arktik'i stratejik bir bölge

haline getirmiştir. Bu doğrultuda, çalışma kapsamında şu sorulara yanıt aranmaktadır: (i) ABD ve Rusya'nın Arktik stratejileri hangi güvenlik ve ekonomi-politik parametrelere dayanmaktadır? (ii) Bölgedeki jeopolitik rekabetin uluslararası güvenlik ve ekonomik iş birlikleri üzerindeki etkileri nelerdir? (iii) Arktik üzerindeki büyük güç rekabeti gelecekte nasıl bir seyir izleyebilir?

Bu bağlamda, araştırmada literatür taraması ve içerik analizi yöntemleri kullanılarak, ABD ve Rusya'nın askeri, ekonomik ve çevresel stratejileri karşılaştırılmış ve bu stratejilerin uluslararası düzen üzerindeki etkileri değerlendirilmiştir. Kavramsal çerçevede realizm, jeopolitik teori ve enerji güvenliği perspektiflerinden yararlanılmış; güç dengesi ve enerji-politik stratejiler üzerinden bölgenin küresel sisteme etkisi analiz edilmiştir. Çalışma, büyük güç rekabetinin Arktik üzerindeki yansımalarını kapsamlı bir şekilde inceleyerek, ABD'nin Arktik'e yönelik stratejik planlamalarına ışık tutmayı hedeflemektedir.

AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ'NİN ARKTİK POLİTİKALARI VE ASKERİ VARLIĞI

Amerika Birleşik Devletleri'nin Arktik politikaları, 1867 yılında Alaska'nın Rus İmparatorluğu'ndan satın alınmasıyla başlayan uzun bir sürece dayanmaktadır. Ancak, ABD'nin Arktik'e yönelik ilgisi uzun yıllar boyunca sınırlı kalmış ve stratejik bir öncelik taşımamıştır (Terebov, 2019). Bölgenin önemi, Soğuk Savaş döneminde ABD ile Sovyetler Birliği arasındaki stratejik rekabetin yoğunlaşmasıyla belirginleşmiştir. Bu dönemde Arktik, kıtalararası balistik füzelerin konuşlandırılması için stratejik bir alan olarak değerlendirilmiş ve askeri operasyonların merkezine yerleşmiştir. Bununla birlikte, Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle ABD, bölgedeki askeri varlığını önemli ölçüde azaltmış, radar istasyonlarını ve üslerini kapatarak bu alandaki ilgisini düşürmüştür (RAND, 2023). Ancak Başkan Clinton döneminde, çevresel ve biyolojik kaynakların korunması, güvenliğin sağlanması ve bölgesel iş birliğinin teşvik edilmesi hedefleri doğrultusunda bu politika yeniden şekillendirilmiştir (Terebov, 2019).

21. yüzyılın başlarında, Rusya'nın bölgedeki askeri

ve enerji altyapısını güçlendirme çabaları, ABD'nin Arktik'e yönelik stratejik ilgisini yeniden artırmıştır (SWP Berlin, 2023). Rusya'nın Kuzey Deniz Rotası (KDR) üzerindeki liman altyapısını geliştirmesi ve askeri varlığını artırması, ABD tarafından bölgesel bir tehdit olarak değerlendirilmiştir (SWP Berlin, 2023). Bu bağlamda, 2007 yılında ABD Deniz Kuvvetleri Kurmay Başkanı Gary Roughead, Arktik deniz yollarının uluslararası bir statüde olması gerektiğini vurgulamış ve bu yaklaşım, ABD'nin bölgedeki haklarını koruma politikasının temel taşlarından biri haline gelmiştir (RAND, 2023). 2021 yılında yayımlanan Mavi Arktik Stratejisi, ABD'nin Arktik bölgesindeki kalıcı deniz varlığını artırma ve Rusya ile Çin'in oluşturduğu bölgesel tehditlere karşı güvenliği sağlama hedefini açık bir şekilde ortaya koymuştur (United States Department of Defense (DoD), 2022).

ABD'nin Arktik politikaları, bölgedeki değişen jeopolitik, ekonomik ve çevresel dinamiklere yanıt vermek amacıyla, 2024 DOD Arktik Stratejisi çerçevesinde yeniden yapılandırılmıştır. Bu strateji, ABD Savunma Bakanlığı'nın 2019 yılından bu yana bölgeye yönelik gerçekleştirdiği ilk kapsamlı politika güncellemesi olarak dikkat çekmektedir (DoD, 2024). ABD Savunma Bakan Yardımcısı Kathleen Hicks, Arktik'in ulusal savunma, egemenliğin korunması ve savunma anlaşması yükümlülükleri açısından kritik bir öneme sahip olduğunu ifade etmiştir (Ferguson, 2022). 2024 DOD Arktik Stratejisi, Arktik bölgesinin güvenli, istikrarlı ve barışçıl bir alan olarak kalmasını hedeflemektedir (DoD, 2022).

Strateji, bölgedeki jeopolitik gerilimlerin yönetilmesi, çevresel sürdürülebilirliğin sağlanması ve ABD'nin ulusal çıkarlarının korunmasına yönelik çok boyutlu bir yaklaşımla şekillendirilmiştir (Johnson ve Carter, 2022). Bu bağlamda, ABD'nin liderliğinde geliştirilen strateji, ulusal güvenlik ve ekonomik kalkınma hedefleri doğrultusunda bölgedeki dinamiklere proaktif çözümler sunmayı amaçlamaktadır (SWP Berlin, 2023). 2024 DOD Arktik Stratejisi, ABD'nin ulusal çıkarlarını koruma ve güvenliğini sağlama hedefleri doğrultusunda 2022 Ulusal Güvenlik Stratejisi ve Ulusal Savunma Stratejisi'nin rehberliğinde şekillenmiştir (DoD, 2024). Strateji, eylem odaklı bir yaklaşımı benimseyerek somut adımları içermekte ve Arktik ile Küresel Dayanıklılık

Bakan Yardımcısı Iris Ferguson'un vurguladığı gibi, kritik yeteneklere yapılan yatırımlar ve doğru ekipman kullanımını temel unsurlar arasında saymaktadır (Ferguson, 2022). Savunma Bakanlığı, bu stratejiyi üç ana hat üzerinden organize ederek ABD'nin bölgedeki etkinliğini artırmayı amaçlamaktadır.

İlk olarak, alan farkındalığı, iletişim, istihbarat, gözetleme ve keşif yeteneklerinin geliştirilmesine odaklanmaktadır (SWP Berlin, 2023). Bölgenin hızla değişen stratejik ve fiziksel yapısı, bu teknolojik ve operasyonel kapasitelerin artırılmasını zorunlu kılmaktadır. Bu bağlamda, ABD, bölgedeki etkinliğini artırmak için bu yeteneklere öncelik vermektedir (RAND, 2023). Çin Halk Cumhuriyeti'nin Arktik'teki artan etkisi ve Rusya'nın Ukrayna savaşı devam ederken bölgedeki askeri gücünü sürdürme çabaları, ABD ve müttefikleri açısından stratejik bir meydan okuma oluşturmaktadır (SWP Berlin, 2023). Özellikle bu iki rakibin bölgesel iş birliği, Arktik'in jeopolitik dengeleri üzerinde etkili olmakta ve ABD'nin güvenlik politikalarını daha proaktif şekilde düzenlemesini zorunlu hale getirmektedir (Russian Ministry of Defense (RMoD), 2022).

İkinci olarak, NATO müttefikleri ve diğer ortaklarla iş birliğinin derinleştirilmesi ve bölgesel savunma ile caydırıcılık politikalarının güçlendirilmesine yöneliktir. Finlandiya ve İsveç'in NATO'ya katılımıyla Arktik devletlerinin büyük bir kısmı NATO çatısı altında birleşmiştir. Bu gelişme, ABD'nin müttefiklerle yürüttüğü ortak askeri operasyonlar ve bilgi paylaşımına dayalı politikaları destekleyerek bölgedeki dayanışmayı ve güvenliği artırmaktadır (DoD, 2022). Bu iş birliği, bölgedeki tehditlerin kolektif savunma mekanizmalarıyla daha etkili bir şekilde karşılanmasını mümkün kılmaktadır.

Üçüncü olarak, düzenli askeri eğitimler ve operasyonların gerçekleştirilmesine odaklanmaktadır. ABD Savunma Bakanlığı, bu düzenli operasyonlarla iç savunma kapasitelerini güçlendirmeyi ve bölgedeki askeri üstünlüğünü pekiştirmeyi hedeflemektedir. Düzenli askeri faaliyetler, sadece ABD'nin bölgedeki çıkarlarını korumasını sağlamakla kalmamakta, aynı zamanda stratejik caydırıcılığı artırarak müttefiklere güven vermektedir (Ferguson, 2022).

2024 DOD Arktik Stratejisi, ABD'nin ulusal çıkarlarını güvence altına alırken, NATO müttefikleriyle iş birliğini derinleştiren, teknolojik üstünlüğü önceleyen ve düzenli askeri varlığı teşvik eden kapsamlı bir çerçeve sunmaktadır. Bu strateji, değişen jeopolitik koşullara uyum sağlama ve Arktik'in barışçıl, istikrarlı bir bölge olarak kalmasını destekleme hedeflerini içermektedir (White House, 2022).

ABD, Arktik bölgesine yönelik stratejik yaklaşımlarını barışçıl, istikrarlı, müreffeh ve iş birliğine dayalı bir vizyon çerçevesinde belirlemiştir. Bu strateji, dört temel stratejik sütun ve beş rehber ilkeye dayanmaktadır ve ABD'nin ulusal ve uluslararası çıkarlarını bütünleştiren bir yapı sunmaktadır (White House, 2022). Söz konusu sütunlar, önümüzdeki on yıl boyunca Arktik politikalarının temelini oluşturacaktır. İlk stratejik sütun, güvenlik konusuna odaklanmaktadır. ABD'nin anavatanını ve müttefiklerini olası tehditlerden koruma çabası, bu yaklaşımın merkezinde yer almaktadır (Smith, 2021). Bu kapsamda, İkinci Filonun yeniden faaliyete geçirilmesi ve düzenli askeri eğitimlerin artırılması gibi somut adımlar atılmıştır. NATO müttefikleri ve diğer ortaklarla derinleştirilen iş birlikleri, yalnızca istem dışı gerginliklerin önlenmesini sağlamakla kalmayıp, aynı zamanda bölgede caydırıcılık politikalarını güçlendirmektedir (Smith, 2021). Bu doğrultuda, Finlandiya ve İsveç'in NATO'ya katılımı, bölgedeki dayanışmayı güçlendirmiş ve yeni iş birliği fırsatları yaratmıştır. Özellikle, NATO'nun caydırıcılık ve savunma yapılanmasının güçlendirilmesine dair kararların alınması, Arktik bölgesinde ortak askeri tatbikatların artırılması ve savunma sanayii alanında teknoloji transferi ve ortak üretim projeleri gibi somut adımlar, bu yeni stratejik ortamın yansımaları arasında yer almaktadır.

ABD'nin Arktik stratejisinin temel unsurlarından biri de iklim değişikliği ve çevre koruma konusudur. Güncel araştırmalara göre, Arktik bölgesi küresel ortalamanın dört katı hızla ısınmaktadır. Özellikle 2022 yılında yayımlanan bir çalışma, 1979-2021 dönemine ait uydu verilerini analiz ederek Arktik'in küresel ortalama sıcaklık artış hızından dört kat daha hızlı ısındığını ortaya koymuştur (Rantanen vd., 2022). ABD, bu bağlamda, Alaska'da yaşayan yerli topluluklarla iş birliğini artırarak, bu toplulukların dayanıklılığını güçlendirmeyi ve çevresel riskleri azaltmayı hedeflemektedir (White House, 2022). Ayrıca, karbon

emisyonlarının azaltılması, Arktik ekosistemlerinin korunması ve iklim değişikliği biliminin geliştirilmesi yönündeki uluslararası iş birliklerine katkı sağlamaktadır (Johnson ve Carter, 2022). Bu çabalar, yalnızca çevresel koruma amacı taşımamakta, aynı zamanda bölgenin sürdürülebilir kalkınmasını desteklemek açısından stratejik bir önem arz etmektedir.

Arktik bölgesi, enerji ve maden kaynaklarının sunduğu geniş ekonomik potansiyel ile dikkat çekmektedir. ABD, bu potansiyelden yararlanmak için altyapıya yatırım yapmakta, ticaret yollarını geliştirmekte ve ekonomik faaliyetlerini çevresel sürdürülebilirlik ilkeleriyle uyumlu hale getirmeye çalışmaktadır (Miller, 2019). Buzulların erimesiyle ortaya çıkan yeni deniz ticaret yolları, Arktik'in küresel ticaretteki stratejik önemini artırmıştır. Ancak, bu ekonomik fırsatların değerlendirilmesi sırasında çevresel etkilerin dikkatle yönetilmesi gerektiği vurgulanmaktadır (Brown, 2020). Bu durum, sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin ve çevresel yönetimin bir arada ele alınmasını gerektirmektedir.

ABD, uluslararası iş birliğini ve yönetişimi Arktik stratejisinin merkezine yerleştirmiştir. Arktik Konseyi gibi çok taraflı mekanizmalar aracılığıyla barışçıl bir düzenin sürdürülmesi ve uluslararası hukukun uygulanması hedeflenmektedir (Smith, 2021). Ayrıca, Rusya'nın bölgede artan etkisinin dengelenmesi amacıyla diplomatik girişimlerin yoğunlaştırılması bir gereklilik olarak görülmektedir. NATO müttefikleriyle ortak bir politika geliştirilmesi, bölgedeki istikrarsızlık risklerini azaltmayı ve Arktik'in güvenli bir alan olarak kalmasını sağlamayı amaçlamaktadır (Smith, 2021).

ABD'nin bu kapsamlı stratejik yaklaşımı, yalnızca güvenlik ve ekonomik fırsatları ele almakla kalmamakta, aynı zamanda çevresel koruma ve uluslararası iş birliği çerçevesinde bütüncül bir politika benimsemektedir. Bu politikaların etkili bir şekilde uygulanması, Arktik bölgesinin gelecekteki istikrarı ve kalkınması açısından kritik bir rol oynayacaktır.

2024 DOD Arktik Stratejisi'nin uygulanması, stratejinin etkinliğini artırmayı ve bölgesel hedeflerin gerçekleştirilmesini sağlamayı amaçlayan beş temel rehber ilkeye dayanmaktadır (White House, 2022). Bu ilkeler,

ABD'nin ulusal çıkarlarını gözetirken aynı zamanda bölgedeki barış, istikrar ve iş birliğini desteklemektedir.

İlk ilke, Alaska yerli kabileleri ve toplulukları ile istişare, koordinasyon ve ortak yönetim ilkesidir. Bu yaklaşım, Alaska Yerli topluluklarının, kabilelerinin, şirketlerinin ve diğer yerel kuruluşlarının karar alma süreçlerine etkin katılımını sağlamayı ve bu toplulukların bilgi birikiminden faydalanmayı hedeflemektedir. ABD, bu kapsamda anlamlı ve güçlü bir istişare süreci yürütmeyi taahhüt ederek, yerli halkların yaşam standartlarını iyileştirmeyi ve stratejinin sosyal boyutunu güçlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu ilke, yerel toplulukların haklarını gözetken bir çerçeveye sunmakta ve katılımcı yönetim anlayışını güçlendirmektedir.

İkinci ilke, müttefikler ve ortaklarla ilişkileri derinleştirme ilkesidir. Arktik bölgesinin jeopolitik önemi, ABD'nin NATO müttefikleri ve diğer stratejik ortaklarla güçlü ilişkiler kurmasını gerektirmektedir. Kanada, Danimarka Krallığı, Finlandiya, İzlanda, Norveç ve İsveç gibi ülkelerle iş birlikleri, bilgi paylaşımını artırmak ve uyumlu uluslararası politikalar geliştirmek açısından kritik bir öncelik taşımaktadır (White House, 2022). Finlandiya ve İsveç'in NATO'ya katılımı, bu iş birliğini daha da pekiştirmiştir. ABD, bu ilişkileri derinleştirerek bölgedeki tehditlere karşı ortak bir savunma hattı oluşturmayı ve NATO müttefikleri ile uyumlu politikalar geliştirmeyi hedeflemektedir.

Üçüncü ilke, uzun vadeli yatırımlar için planlamadır. ABD, Arktik bölgesindeki stratejik avantajlarını sürdürülebilir kılmak ve bölgesel değişimlere uyum sağlamak amacıyla uzun vadeli yatırımlara öncelik vermektedir. Bu bağlamda, buz kırıcı filosunun genişletilmesi, iletişim altyapısının güçlendirilmesi ve deniz taşımacılığına yönelik projelerin hayata geçirilmesi gibi somut adımlar atılmaktadır. Ayrıca, bilimsel araştırmalara ayrılan kaynakların artırılması ve iklim değişikliği etkilerine yönelik bilimsel çalışmaların teşvik edilmesi, bu uzun vadeli planlamanın temel unsurlarını oluşturmaktadır.

Dördüncü ilke, çapraz sektörel koalisyonlar ve yenilikçi fikirler geliştirme ilkesidir. ABD, Arktik bölgesindeki zorlukların yalnızca hükümet çabalarıyla aşılmasının mümkün olmadığını öngörmekte ve bu nedenle özel sektör, akademi, sivil toplum kuruluşları ve yerel yönetimlerle

iş birliğini teşvik etmektedir. Bu koalisyonlar, teknolojik yeniliklerin uygulanması ve ekonomik kalkınmanın sürdürülebilir bir şekilde desteklenmesi için önemli fırsatlar sunmaktadır. Yenilikçi fikirlerin teşvik edilmesi, çevresel sürdürülebilirlik ile bölgesel kalkınma arasında uyum sağlanmasını hedeflemektedir.

Son ilke, bütüncül, kanıta dayalı bir yaklaşıma bağlılıktır. Arktik gibi geniş bir bölgenin yönetimi, federal kurumlar, yerel yönetimler ve Kongre arasında etkin bir koordinasyon gerektirmektedir. ABD, bu bağlamda, federal kurumlar arasında iş birliğini güçlendirmeyi ve karar alma süreçlerini bilimsel verilere dayandırmayı amaçlamaktadır. Ayrıca, Kongre ile yakın iş birliği içinde çalışılması, bölgesel yatırımların ve projelerin sürdürülebilirliğini artırmak açısından kritik bir önem taşımaktadır.

ABD'nin Arktik bölgesine yönelik stratejisi, güvenlik, ekonomi ve çevre alanlarındaki hedeflerini gerçekleştirirken, bölgedeki askeri varlığı bu doğrultuda kritik bir rol üstlenmektedir. Alaska'nın Kuzey Amerika, Asya ve Avrupa'yı birbirine bağlayan eşsiz coğrafi konumu, ABD'ye bölgedeki erişim kapasitesinde belirgin bir avantaj sağlamaktadır (Roberts, 2021). General Billy Mitchell'in Alaska'yı "dünyanın en stratejik yeri" olarak tanımlaması, ABD'nin bu bölgeyi Arktik operasyonlarının merkezi olarak kullanma stratejisini güçlendirmiştir (Mitchell, 1935). Bu stratejik yaklaşım, uzun vadeli savunma planlamasının temel taşlarından biri haline gelmiştir (Dzherelievskii, 2018).

ABD Sahil Güvenlik Teşkilatı (USCG), Arktik'teki operasyonel kapasitesini geliştirmek amacıyla USCGC Polar Star ve USCGC Healy buzkıran gemileri ile faaliyet göstermektedir. Polar Star'ın yakın gelecekte yerini alması planlanan Polar Sentinel sınıfı gemiler, savunma, deniz kaynaklarının korunması ve arama-kurtarma gibi görevlerde daha fazla esneklik sağlayacak şekilde tasarlanmıştır (Office of Naval Intelligence, 2020). Bu yeni nesil gemiler, ABD'nin lojistik kapasitesini artırarak Alaska kıyılarına yakın sularda daha etkin bir varlık göstermesine olanak tanıyacaktır (RAND, 2023).

ABD'nin Arktik'teki hava gücü, ABD Hava Kuvvetleri (USAF) ve Sahil Güvenlik Teşkilatı tarafından desteklenmektedir. Alaska'da konuşlu 54 adet F-22 Raptor

savaş uçağı ve HC-130J gözetim uçakları, bölgedeki caydırıcılık kabiliyetini artırırken, MH-60T ve MH-65C/D helikopterleri, döner kanat operasyonlarında etkin görevler üstlenmektedir. Bu hava unsurları, hızlı müdahale yetenekleri ile birlikte kapsamlı gözetim ve izleme kabiliyetlerini sağlayarak ABD'nin Arktik operasyonlarındaki etkinliğini güçlendirmektedir (Dzherelievskii, 2018).

ABD Ordusu'nun Arktik bölgesindeki kara kuvvetleri, 11.600 askerden oluşan iki tugay muharebe ekibi ve havacılık taburlarını içermektedir. Bu birlikler, bölgenin zorlu coğrafi ve iklimsel koşullarına uyum sağlayacak şekilde donatılmıştır. Özellikle, BAE Systems tarafından geliştirilen Beowulf araçları, ABD'nin Arktik harekât kabiliyetini ve alan farkındalığını artırmak amacıyla kullanılmaktadır (Smith, 2022). Bu donanım, ABD kara kuvvetlerinin bölgedeki hareketliliğini ve operasyonel etkinliğini önemli ölçüde artırmaktadır.

ABD'nin Arktik'teki askeri varlığı, bölgedeki operasyonel etkinliği ve caydırıcılığı desteklemek üzere hava, deniz ve kara unsurlarının entegre şekilde kullanılmasıyla dikkat çekmektedir. Bu kapsamda, ABD'nin Arktik stratejisi, bölgesel güvenliği sağlamanın yanı sıra uluslararası stratejik çıkarlarını koruma amacına hizmet etmektedir. ABD'nin mevcut askeri altyapısı, modern teknolojik donanımlarla desteklenmekte ve bu sayede bölgedeki değişen koşullara uyum sağlama yeteneği güçlendirilmektedir (RAND, 2023).

ABD'nin Arktik bölgesindeki gözetim kapasitesi, askeri operasyonların sürdürülebilirliği açısından kritik bir öneme sahiptir. Bu kapasite, Sahil Güvenlik, Donanma ve diğer askeri birimler tarafından kullanılan çok çeşitli sistemler ve altyapılarla desteklenmektedir. Buzkıran gemiler, yüzey gemileri, hava araçları ve uydu sistemleri, bölgedeki geniş gözetim ağının temel taşlarını oluşturmaktadır. Özellikle Ulusal Buz Merkezi ve NASA'nın deniz buzu hareketleri ve yoğunluğuna ilişkin sağladığı veriler, ABD'nin Arktik operasyonlarının planlanmasında hayati bir rol oynamaktadır. Buna ek olarak, 557. Hava Durumu Kanadı'na bağlı 14. ve 16. Hava Durumu Filoları, bölgenin iklim verilerini analiz ederek, operasyonel planların daha etkin ve optimize edilmesine katkıda bulunmaktadır

(RAND, 2023).

ABD, NATO müttefikleriyle düzenlediği tatbikatlarla Arktik bölgesindeki askeri hazırlığını ve operasyonel uyumunu artırmaktadır. 2022 yılında gerçekleştirilen *Arctic Eagle-Patriot* ve NATO ülkeleriyle ortak düzenlenen *Cold Response* gibi çok uluslu eğitimler, bölgesel güvenlik önlemlerinin geliştirilmesinde önemli bir rol oynamıştır. Bu tatbikatlar, zorlu Arktik koşullarında ABD ve NATO müttefiklerinin birlikte çalışabilirlik kapasitesini artırarak bölgedeki iş birliğini daha ileri bir seviyeye taşımaktadır (Bertelsen ve Gallucci, 2019).

ABD'nin Arktik'teki varlığı, askeri unsurları olduğu kadar sivil ve lojistik altyapıyı da kapsamaktadır. Bununla birlikte, bölgedeki lojistik altyapının yetersizliği, operasyonel faaliyetlerin sürdürülebilirliğini zorlaştırmaktadır. Derin su limanlarının eksikliği ve ulaşım olanaklarının sınırlılığı, lojistik operasyonlarda ciddi kısıtlamalar yaratmaktadır. Bu zorluklara rağmen, Alaska Denizcilik Değişim Derneği gibi yerel kuruluşlar, çevresel koşullara uygun çözümler geliştirerek nakliye operasyonlarının sürdürülebilirliğine destek sağlamaktadır (RAND, 2023)

ABD'nin Arktik stratejisinde müttefik ülkelerle yapılan iş birliği, bölgedeki askeri varlığın sürdürülebilirliği ve genişletilmesi açısından stratejik bir rol oynamaktadır. NATO müttefikleri, çeşitli unsurlarla ABD'nin denizcilik operasyonlarını desteklemektedir. Örneğin, Danimarka'nın yaklaşık 30 buz kıran gemisi, bölgedeki operasyonel kapasiteyi artırırken; Finlandiya ve İsveç, gelişmiş buz kıran filolarının yanı sıra, NATO müttefiklerine Arktik koşullarında askeri eğitim vererek bölgedeki faaliyetlere destek sağlamaktadır. Özellikle Finlandiya, Fransa, Birleşik Krallık ve ABD gibi ülkelerin askerlerine aşırı soğuk hava koşullarında hayatta kalma, kayak ve buzlu sulardan kurtulma gibi konularda eğitimler sunmaktadır (Verkkouutiset, 2025). Kanada ve Danimarka, genişletilmiş devriye gemileriyle ABD'nin deniz devriyesi kapasitesini güçlendirirken, Birleşik Krallık uçak gemileriyle operasyonlara katkıda bulunmaktadır. Ayrıca, Kanada ve Norveç, uyumlu denizaltı sistemleri aracılığıyla stratejik destek sağlamaktadır (RAND, 2023).

ABD'nin Arktik'teki stratejik yaklaşımı, gözetim ağlarının

genişletilmesi, NATO müttefikleriyle kurulan güçlü iş birliği ve lojistik altyapının iyileştirilmesi gibi çok boyutlu unsurlar üzerine temellendirilmiştir. Bu strateji, ABD'nin bölgedeki etkinliğini artırmayı ve Arktik'in stratejik öneminden azami düzeyde yararlanmayı hedeflemektedir.

Hava gücü açısından NATO müttefikleri, bölgedeki gözetim ve caydırıcılık kapasitelerini artırarak Arktik'te önemli bir rol oynamaktadır. Norveç'te konuşlandırılan F-35 savaş uçakları ve İstihbarat, Gözetim, Keşif (ISR) kapasiteli uçak filosu, bölgedeki stratejik caydırıcılığın temel taşlarından biridir. Ayrıca, Kanada ve Finlandiya'nın F-35 uçaklarını envanterlerine katma planları, NATO'nun ortak hava savunma kapasitesini daha da pekiştirmekte ve ABD'nin bölgedeki hava gücü projeksiyonuna stratejik bir destek sağlamaktadır (RAND, 2023)

Uydu ve iletişim altyapısı alanında NATO müttefikleri, bölgesel ihtiyaçlara uygun teknolojiler geliştirmiştir. Kanada ve Norveç'in yüksek frekans (HF) iletişim sistemlerini modernize etmesi, bölgedeki iletişim, konum belirleme ve alan farkındalığı gereksinimlerini karşılayarak operasyonel sürdürülebilirliğe katkı sunmaktadır. Bu altyapı, ABD ve müttefiklerinin operasyonel hareketlilik ve koordinasyon kabiliyetlerini destekleyerek zorlu Arktik koşullarında etkinliği artırmaktadır (RAND, 2023).

Kara kuvvetleri açısından, Norveç ve Kanada gibi müttefik ülkeler, Arktik'teki zorlu koşullara uyum sağlayabilen birlikler ile bölgedeki askeri varlıklarını güçlendirmiştir. Norveç ve Kanada'nın kuzey bölgelerde konuşlandığı, soğuk hava koşullarında operasyon yapabilme kapasitesine sahip birlikler, Arktik'te etkili bir güç projeksiyonu sağlamaktadır. Ek olarak, Kanada'nın Nanisivik Deniz Tesisinin yeniden açılması ve modernizasyonu, bölgedeki lojistik desteğin artırılmasına olanak tanımakta ve ABD ile ortak operasyonların sürdürülebilirliğini desteklemektedir (RAND, 2023).

Sonuç olarak, ABD'nin Arktik bölgesindeki askeri ve lojistik kapasitesi, NATO müttefiklerinin sağladığı destekle birleşerek, bölgedeki güç dengesini koruma stratejisinin temel unsurlarından birini oluşturmaktadır. ABD'nin denizcilik, hava, kara ve lojistik alanlarındaki kapasitelerinin müttefik iş birliğiyle desteklenmesi, bölgedeki stratejik üstünlüğü pekiştirmekte ve bölgesel

istikrarın sürdürülmesi ve bölgedeki güç dengesinin korunması açısından da kritik bir rol oynamaktadır.

RUSYA FEDERASYONU'NUN ARKTİK POLİTİKALARI VE ASKERİ VARLIĞI

Arktik bölgesi, küresel ısınmanın etkisiyle buzulların erimesi ve doğal kaynaklara erişimin kolaylaşması ile birlikte jeopolitik önemin artması Rusya'nın politikaları yeniden şekillendirmiştir. Rusya, 2035 Arktik Politikası çerçevesinde stratejik hedefler belirlemiştir. Rusya'nın bölgedeki politikaları, enerji kaynaklarına erişim, KDR üzerindeki hakimiyet iddiaları ve askeri gücünü artırmaya yönelik adımlarla uluslararası düzlemde önemli etkiler yaratmaktadır.

Rusya, Arktik'i ulusal çıkarlarının merkezine yerleştirerek 2035 Arktik Politikası kapsamında altı ana hedef belirlemiştir (Meade, 2020).

- Egemenlik ve toprak bütünlüğünü sağlamak.
- Arktik bölgesini stratejik bir kaynak üssü olarak geliştirmek.
- KDR'yi küresel ulaşımında rekabetçi bir hat haline getirmek.
- Yerli halkların ve çevrenin korunmasını sağlamak.
- Bölgesel kalkınmayı hızlandırmak.
- Uluslararası iş birliğini desteklemek.

Rusya'nın seyrek nüfuslu Arktik bölgeleri, ülkenin ekonomik ve stratejik yapısında kritik bir rol oynamaktadır. Bu bölgeler, Rusya'nın gayri safi yurtiçi hasılasının (GSYH) %10'unu ve toplam ihracatının yaklaşık %20'sini karşılamaktadır. İhracatın büyük bir kısmını hidrokarbon kaynakları oluşturmakla birlikte, demir dışı ve değerli metaller, taşlar ve diğer hammadde türleri de bu paya dahildir. Ayrıca, Rusya'daki toplam balıkçılık faaliyetlerinin yaklaşık üçte biri Arktik sularında gerçekleştirilmektedir (Meade, 2020). Bölgedeki iklim değişikliği nedeniyle balık stoklarının kuzeye kayması beklenmekte ve bu durumun 2030 yılına kadar Arktik sularından elde edilen balıkçılık üretiminde artış sağlayacağı öngörülmektedir (Kalhor, 2022).

Arktik bölgesindeki ekonomik hedeflerini

gerçekleştirebilmek için Rusya, ulaşım ve altyapı projelerine büyük önem vermektedir. Yol, demiryolu, havacılık ve deniz taşımacılığı gibi temel ulaşım altyapılarının yanı sıra buz kırıcı filosunun artırılması, limanların modernize edilmesi, hava durumu istasyonlarının geliştirilmesi ve acil müdahale tesislerinin kurulması gerekliliği belirtilmiştir (Conley ve Melino, 2021). Bu altyapı projeleri, Moskova'nın bölgedeki ekonomik hedeflerini desteklemesi açısından stratejik bir öncelik olarak değerlendirilmektedir (Ren, 2023).

2035 Arktik Politikası, KDR'nin geliştirilmesini, Rusya'nın küresel pazarlarda rekabetçi bir ulusal ulaşım hattı olarak konumlandırılmasını amaçlamaktadır (Meade, 2020). KDR, yalnızca Rusya'nın Arktik kara kütlesinin ekonomik potansiyelini hayata geçirmek için değil, aynı zamanda uluslararası deniz ticaretinde stratejik bir güzergâh oluşturmak için kritik bir role sahiptir. Rusya'nın kuzey kıyıları boyunca uzanan bu deniz koridoru, hâlihazırda yaz aylarında buz kırıcı yardımı olmaksızın geçilebilen sınırlı bir rota olarak işlemektedir. Ancak, bölgenin büyük kısmında buz kırıcı yardımı gerekmektedir ve bu rota yoğunlukla Rus gemileri tarafından Arktik kaynaklarının Asya pazarlarına taşınması için kullanılmaktadır (Meade, 2020).

Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin, KDR'nin geliştirilmesine yönelik hedeflerin önemini vurgulamış ve 2018 yılında, 2024 yılına kadar bu rotadaki yıllık deniz taşımacılığı kapasitesinin 80 milyon tona çıkarılmasını öngören bir yönerge yayımlamıştır (Meade, 2020). Ancak bu hedef, deniz taşımacılığı endüstrisi analistlerinin, KDR'nin rekabetçi hale gelmesi için gerekli olduğunu belirttiği rakamların altında kalmaktadır (Conley ve Melino, 2021). 2020 yılında yayımlanan Rusya'nın Arktik stratejisi ise bu rotanın, 2035 yılına kadar Asya ile Avrupa arasında rekabetçi bir uluslararası deniz ticaret koridoruna dönüştürülmesini öngörmektedir (Kalhor, 2022). Bu dönüşüm, Rusya'nın uluslararası ticaretteki rolünü artırmak ve bölgenin ekonomik potansiyelini en üst düzeye çıkarmak amacıyla planlanmıştır.

KDR'nin uluslararası deniz ticaretinde önemli bir güzergâh haline gelebilmesi için özellikle transit trafiğin artırılması gerektiği belirtilmektedir. Günümüzde KDR'nin trafiği üç

ana kategoriye ayrılmaktadır: yerel trafik, kaynak ihracat trafiği ve transit trafik. Transit trafik, uluslararası ticaretin etkinliğini artıracak temel unsur olarak görülmektedir (Meade, 2020). Bununla birlikte, altyapının yetersizliği, transit trafiğin gelişimini sınırlamaktadır. Rusya'nın 2035 Arktik Politikası, KDR altyapısının zamanında tamamlanamamasını, ülkenin Arktik bölgedeki ulusal güvenliği açısından yedi büyük tehditten biri olarak tanımlamaktadır (Conley ve Melino, 2021).

Rusya'nın Arktik bölgesine yönelik politikaları, bölgenin sosyal, ekonomik ve stratejik önemini artırmaya yönelik kapsamlı reformlarla yeniden şekillendirilmiştir. Bu kapsamda, Vladimir Putin'in 5 Mart 2020 tarihli ve 164 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile bölgeye yönelik devlet politikalarında önemli değişiklikler yapılmıştır. Bu kararname, 2035 yılına kadar uygulanacak Arktik stratejisinin temelini oluşturan sosyal, ekonomik, çevresel ve teknik hedefleri yeniden tanımlamıştır (The Kremlin, 2023).

Bu bağlamda öne çıkan değişiklikler şu şekildedir (The Kremlin, 2023):

- Arktik bölgesinin kapsamlı sosyal ve ekonomik kalkınmasının yanı sıra altyapısının geliştirilmesi, yeni bir öncelik haline getirilmiştir. Bu adım, bölgedeki yerel kalkınmayı teşvik etmek ve ekonomik potansiyeli artırmak amacıyla geniş bir çerçevede ele alınmaktadır.
- Permafrostun durumu ve bozulmasının değerlendirilmesi, bölgesel kalkınma hedeflerinin bir parçası olarak tanımlanmıştır. İklim değişikliğinin etkilerine yanıt olarak, bu değerlendirmeler, ekosistem dengesinin korunması ve ekonomik faaliyetlerin sürdürülebilir bir şekilde planlanması açısından kritik öneme sahiptir.
- Jeolojik, jeodezik, kartografik ve hidrometeorolojik önlemleri kapsayan bir navigasyon güvenlik kontrol sistemi kurulması planlanmıştır. Bu sistem, Arktik bölgesinde güvenli ve verimli deniz taşımacılığını desteklemek amacıyla tasarlanmıştır.
- "Bilgi ve iletişim" ifadesi "bilgi ve telekomünikasyon" olarak güncellenmiş ve yerli düşük güçlü nükleer santrallerin geliştirilmesi öncelikli alanlardan biri

olarak belirlenmiştir. Bu değişiklik, bölgedeki enerji ihtiyaçlarının karşılanması ve teknolojik bağımsızlığın sağlanması açısından önemli bir adım olarak değerlendirilmektedir.

- Gemi inşa komplekslerinin ithalat bağımsızlığını sağlamaya yönelik düzenlemeler yapılmış, KDR'nda kullanılacak gemilerin inşası ve bakımını kapsayan yeni politikalar uygulanmaya başlanmıştır. Bu adım, Rusya'nın deniz taşımacılığı sektöründe kendi kendine yeterliliğini artırmayı hedeflemektedir.

Bu kapsamlı reformlar, Rusya'nın Arktik bölgesindeki altyapıyı modernize etme, ekonomik kalkınmayı hızlandırma ve çevresel sorunlara çözüm bulma hedefleriyle doğrudan ilişkilidir. Aynı zamanda, sürdürülebilir kalkınmaya yönelik artan bir odaklanmayı ve Moskova'nın çevresel zorluklara karşı çözüm arayışlarını yansıtmaktadır (Meade, 2020).

Rusya'nın Arktik'teki üç temel askeri çıkarı bulunmaktadır. Birincisi, Kola Yarımadası'nda konuşlanmış balistik füze denizaltı (SSBN) kuvvetlerinin ikinci vuruş kapasitesini güvence altına almaktır. Bu bölge, Rus Donanması'na ait on bir balistik füze denizaltısından yedisini barındırmakta ve NATO ile olası bir çatışma durumunda kritik öneme sahiptir. Rusya'nın anti-erişim/bölge-denial (A2/AD) sistemlerini ve izleme ile gözetleme kabiliyetlerini geliştirme çabaları bu stratejik hedefle uyumludur. Ayrıca, uzun menzilli bombardıman uçaklarının ve denizaltı savunma harbi (ASW) uçaklarının devriyelerinin artırılması, bu operasyonları desteklemek için askeri altyapının modernizasyonu bu kapsamda değerlendirilmektedir.

İkincisi, NATO ile bir çatışma durumunda Kuzey Atlantik ve Avrupa Arktik bölgesinde operasyon yapabilme kapasitesini korumaktır. Rusya'nın diğer filolarından farklı olarak, Kuzey Filosu Barents ve Norveç Denizlerine ve Atlantik Okyanusu'na doğrudan erişime sahiptir. Bu bölgede faaliyet gösterebilme yeteneği, NATO'nun doğu kanadında bir çatışmanın sonucunu belirlemede kritik bir rol oynayabilir.

Üçüncüsü, Rusya'nın Arktik'teki artan ekonomik gelişimini, yatırımlarını ve ticari çıkarlarını askeri

koruma altına almaktır. Bölgenin genişliği, zorlu çevresel koşullar, zayıf iletişim sistemleri ve altyapı eksiklikleri, askeri müdahale kabiliyetlerinin hızlı bir şekilde konuşlandırılmasını gerektirmektedir. Bu durum, Arktik bölgesinde artan sivil faaliyetler, deniz taşımacılığı, nükleer ve çevresel kazalar gibi risklerin etkili bir şekilde yönetilmesini zorunlu kılmaktadır.

Son olarak, Rusya, kuzey kıyısını bir KDR'na dönüştürmeyi hedeflemektedir. Bu rota, Arktik sularında seyir edilebilecek bir deniz taşımacılığı koridoru olarak planlanmaktadır. Şu anda sadece yaz aylarında buz kırıcı yardımı olmaksızın geçilebilir durumda olan bu koridor, ağırlıklı olarak Rus gemileri tarafından Arktik kaynaklarını Asya'daki piyasalara taşımak için kullanılmaktadır. Ancak Rusya'nın 2020 Arktik stratejisi, bu rotayı 2035 yılına kadar rekabetçi bir Asya-Avrupa deniz ticaret koridoruna dönüştürmeyi öngörmektedir.

Bu çerçevede, Rusya'nın Arktik politikaları yalnızca ekonomik ve diplomatik boyutlarla sınırlı kalmamakta, aynı zamanda bölgenin güvenliğini sağlamaya yönelik kapsamlı askeri stratejilerle de desteklenmektedir. Moskova, Arktik'teki çıkarlarını korumak ve bölgedeki hakimiyetini pekiştirmek amacıyla askeri varlığını sistematik olarak güçlendirmekte ve bu doğrultuda modernizasyon projelerine yatırım yapmaktadır. Özellikle askeri altyapının geliştirilmesi, donanma unsurlarının modernizasyonu ve Kuzey Filosu'nun operasyonel kapasitesinin artırılması, Rusya'nın Arktik'teki güvenlik politikalarının temel taşları arasında yer almaktadır.

Rusya Silahlı Kuvvetleri bünyesinde faaliyet gösteren ve Başkanlık Kararnamesi No. 803 ile yetkilendirilen Kuzey Filosu, Batıda Murmansk'tan doğuda Anadyr'e kadar uzanan geniş bir alanda Rusya'nın Arktik'teki güvenlik politikalarının temel dayanağını oluşturmaktadır (RMoD, 2022). Kuzey Filosu, Batı Askeri Bölgesi'nden devredilen 38 yüzey gemisi ve 42 denizaltıdan oluşmaktadır. Bu unsurlar arasında Borei-projesi stratejik füze denizaltıları ve Yasen-projesi çok amaçlı denizaltılar, Rusya'nın deniz hakimiyetini artıran temel güç projeksiyon araçları olarak dikkat çekmektedir. Ayrıca Amiral Kasatonov ve Amiral Golovko gibi modern fırkateynler, bu güce ek stratejik değer katmaktadır (Arctic Institute, 2022).



NOTE: AFB = Air Force base, AS = air station, JBPR = Joint Base Elmendorf-Richardson, NATO = North Atlantic Treaty Organization, SFS = Space Force station. Finland joined NATO in 2023, and Sweden had submitted its NATO letter of application as of 2022.

Şekil 1. Rusya, Amerika ve NATO'nun Arktik 'teki Askeri Varlığı (Kaynak: RAND, 2023, s.29)

2014 yılından itibaren Rusya, Arktik bölgesinde askeri üsler, radar istasyonları ve havaalanları inşa ederek bölgedeki askeri altyapısını önemli ölçüde genişletmiştir (Şekil 1). Alexandra Land, Novaya Zemlya, Severnaya Zemlya, Schmidt Burnu, Wrangel Adası ve Kotel'nyi Adası gibi stratejik konumlarda kurulan bu tesisler, Rusya'nın Arktik'te sürdürülebilir deniz ve hava hakimiyeti sağlamasında kritik bir rol oynamaktadır (RMoD, 2022).

Rusya'nın hava savunma kapasitesi, Arktik'teki askeri varlığını destekleyecek şekilde önemli ölçüde geliştirilmiştir. 45. Hava Kuvvetleri ve Hava Savunma Ordusu bünyesinde konuşlandırılan S-400 ve Pantsir-S1 hava savunma sistemleri, bölgedeki hava güvenliğini sağlamaktadır. Ayrıca, Novaya Zemlya'da bir uçaksavar füze alayı kurulmuş ve hava savunma tümenlerinin kapasitesi artırılmıştır. Bu gelişmeler, Rusya'nın Arktik'teki askeri altyapısını daha da güçlendirmiştir (RMoD, 2022).

Kara kuvvetleri kapsamında Kuzey Filosu'na bağlı 200. ve 80. Ayrı Motorize Tüfek Tugayları, Barents ve Kara denizleri civarında kıyı güvenliği ve savunma sağlamaktadır. Bu tugaylar, Kotel'nyi Adası'nda konuşlu süpersonik Bastion kıyı füze sistemleri ile desteklenerek Rusya'nın kara savunma kapasitesini artırmaktadır (RMoD, 2022).

Rusya, KDR üzerindeki kontrolünü güçlendirmek ve stratejik hedeflerini desteklemek amacıyla dünyanın en geniş buz kırıcı filolarından birine sahiptir. ABD Sahil Güvenlik Teşkilatı'nın raporuna göre bu filo, üç ağır nükleer buz kırıcı, on bir orta boy dizel enerjili buz kırıcı ve dört hafif dizel enerjili buz kırıcından oluşmaktadır. Bu geniş kapasite, Rusya'nın Arktik bölgesindeki lojistik operasyonlarını destekleyerek bölgesel hakimiyetini artırmasına katkıda bulunmaktadır (United States Coast Guard, 2020).

Rusya'nın nükleer denizaltıları, Arktik bölgesindeki caydırıcılık kapasitesinin önemli bir bileşenini oluşturmaktadır. Ancak bu denizaltı filosunun sadece %20'si aktif görevde olup, ABD'nin denizaltı hazırlık oranlarına göre daha düşük bir operasyonel seviyededir. Buna rağmen, bu denizaltılar Arktik'te stratejik caydırıcılık sağlama noktasında etkili bir güç unsuru olmaya devam etmektedir (DoD, 2022).

Rusya'nın hava gücü, arama-kurtarma (SAR) ve denizaltı karşıtı operasyonlarda kullanılan dördüncü nesil savaş uçakları ve stratejik bombardıman uçaklarından oluşan güçlü bir kapasiteye sahiptir. Arktik'te konuşlu 19 askeri hava üssü, Rusya'nın hava hakimiyetini destekleyen önemli unsurlardan biridir. Bu üslerden Aleksandra Adası'ndaki Nagurskoye Hava Üssü, nükleer kapasiteli stratejik bombardıman uçakları için bir merkez işlevi görerek Rusya'nın caydırıcılık ve operasyonel kapasitesine katkı sağlamaktadır (RMoD, 2022).

Kara kuvvetleri açısından, Rusya'nın askeri donanımı ve lojistik altyapısı Arktik koşullarına özel olarak uyarlanmıştır. Kıyı savunma sistemleri, tanklar, komuta kontrol sistemleri ve elektronik harp unsurları, Rusya'nın zorlu çevresel şartlarda etkin bir şekilde operasyonlar yürütebilmesine olanak tanımaktadır. Bu unsurlar, kara harekâtlarında operasyonel esneklik ve dayanıklılık sağlamaktadır (Arctic Council, 2022).

Uzay tabanlı teknolojiler, Rusya'nın Arktik'teki askeri operasyonlarını destekleyen ve bölgedeki alan farkındalığını artıran önemli bir başka güç unsurudur. GPS sistemine kıyasla kutup bölgelerinde daha etkili olan GLONASS sistemi, Rusya'nın Arktik'teki stratejik avantajını güçlendirmektedir. Bunun yanı sıra, Sopka-2 radar sistemleri gibi gelişmiş teknolojiler, denizcilik faaliyetleri ve çevresel hareketlerin izlenmesini sağlayarak operasyonel farkındalığı artırmaktadır (DoD, 2022).

Rusya'nın Arktik bölgesindeki sivil ve lojistik altyapısı, askeri kapasitesini destekleyen stratejik bir unsur olarak öne çıkmaktadır. Murmansk ve Arkhangelsk gibi şehirler, enerji üretimi ve ticaret operasyonları için kritik öneme sahiptir. Bu şehirler, Arktik bölgesindeki lojistik akışın sağlanmasında ve KDR boyunca operasyonların desteklenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Özellikle Yamal Yarımadası'nda yer alan Sabetta, KDR üzerindeki nakliye operasyonlarını destekleyen ve Rusya'nın bölgedeki ticari faaliyetlerini güçlendiren stratejik bir altyapı olarak dikkat çekmektedir (China National Development and Reform Commission, 2022).

Sonuç olarak, Rusya'nın Arktik bölgesindeki askeri kapasitesi ve sivil altyapısı, ülkenin bölgesel stratejik hedeflerini pekiştirmekte ve Arktik'te kalıcı bir güç

merkezi oluşturmasına olanak tanımaktadır. Özellikle buz kırıcı filosu, nükleer denizaltılar, gelişmiş radar sistemleri ve GLONASS gibi uydu tabanlı teknolojiler, Rusya'nın bölgedeki kontrol kapasitesini artırarak stratejik üstünlüğünü güçlendirmektedir. Bu askeri ve lojistik yetkinlikler, Moskova'nın Arktik'teki çıkarlarını koruma ve genişletme politikasının temel unsurlarından biri haline gelirken, bölgedeki jeopolitik dengeler üzerinde de belirleyici bir rol oynamaktadır (Arctic Institute, 2022).

ABD VE RUSYA'NIN ARKTİK POLİTİKALARI VE ASKERİ VARLIKLARININ KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

Arktik bölgesi, küresel güvenlik, enerji politikaları ve ticaret dinamikleri açısından büyük güçlerin stratejik hesaplamalarında giderek daha önemli bir konuma yerleşmektedir. ABD ve Rusya, bu bölgede jeopolitik ve askeri çıkarlarını koruma adına rekabet içinde bulunmakta, bu rekabet ise NATO'nun bölgedeki stratejik rolünü şekillendirmektedir. ABD'nin Arktik politikaları, uzun yıllar boyunca ikincil bir öncelik olarak ele alınmış olsa da, özellikle son yıllarda Rusya ve Çin'in bölgedeki artan etkisine karşı yeniden güçlendirilmiştir. 2024 DOD Arktik Stratejisi ve 2022 Ulusal Güvenlik Stratejisi çerçevesinde ABD, bölgeyi güvenli, istikrarlı ve serbest seyrüseferin sürdürülebilir olduğu bir alan olarak muhafaza etmeyi amaçlamaktadır. Buna karşılık, Rusya'nın 2035 Arktik Politikası, bölgenin Moskova'nın egemenliğinde bir ekonomik, askeri ve enerji merkezi olarak inşa edilmesini hedeflemektedir.

ABD'nin bölgeye yönelik stratejik yaklaşımı, ağırlıklı olarak deniz ve hava unsurlarına dayanmakta, NATO müttefikleriyle iş birliği içinde askeri kapasitesini artırmayı amaçlamaktadır. Finlandiya ve İsveç'in NATO'ya katılımı, ABD'nin bölgedeki ittifak ağını güçlendirmiş ve ortak tatbikatlarla bölgesel caydırıcılığı artırmasını sağlamıştır. ABD, Arktik'teki askeri varlığını İkinci Filonun yeniden faaliyete geçirilmesi, radar ve gözetleme ağlarının modernizasyonu ve deniz devriyesi kapasitesinin genişletilmesi yoluyla pekiştirmektedir. Bununla birlikte, ABD'nin bölgedeki altyapısı halen sınırlı olup, özellikle buz kırıcı filosunun yetersizliği ve derin su limanlarının eksikliği operasyonel kapasitesini kısıtlamaktadır. ABD Sahil Güvenlik Teşkilatı'nın iki ana buzkırısı

bulunurken, Rusya dünyanın en büyük nükleer buz kırıcı filosuna sahiptir ve bu da Moskova'nın Arktik üzerindeki hakimiyetini artırmasına olanak tanımaktadır.

Rusya'nın Arktik politikaları, ekonomik kalkınma ve enerji güvenliği ile doğrudan ilişkilidir. Arktik bölgesi, Rusya'nın GSYH'sinin %10'unu, ihracat gelirlerinin ise %20'sini sağlamaktadır. Rusya, bu ekonomik kapasiteyi korumak ve genişletmek adına, KDR'yi stratejik bir ticaret koridoru olarak şekillendirme politikası gütmektedir. KDR'nin uluslararası ticarete Asya ve Avrupa arasındaki geçişi hızlandırması, Rusya'ya ekonomik avantaj sağlamaktadır. Ancak bu güzergahın tam anlamıyla işlemesi için Moskova'nın buz kırıcı filosuna ve denizcilik altyapısına yaptığı yatırımların tamamlanması gerekmektedir. ABD ve NATO müttefikleri, bu rotanın Rusya'nın kontrolünde olmasını bölgesel güvenlik açısından bir tehdit olarak değerlendirmektedir.

Bölgedeki askeri dinamikler, ABD ve Rusya arasında bir güç dengesinin oluşmasına yol açmıştır. Rusya'nın Arktik'teki askeri varlığı, Soğuk Savaş sonrası dönemde ciddi şekilde genişlemiş, özellikle 2014 sonrası dönemde Ukrayna'daki gelişmelerle birlikte hız kazanmıştır. Rusya, Arktik bölgesinde 19 hava üssü, 45. Hava Kuvvetleri ve Hava Savunma Ordusu'na bağlı S-400 sistemleri, Pantsir-S1 bataryaları ve Bastion kıyı savunma sistemleri konuşlandırarak bölgesel hava ve deniz kontrol kapasitesini artırmıştır. Ayrıca, Kuzey Filosu aracılığıyla bölgede anti-erişim/bölge-denial (A2/AD) stratejisini uygulayarak NATO'nun bölgedeki hareket serbestisini kısıtlamayı hedeflemektedir. Rusya'nın Arktik'teki denizaltı kapasitesi, ABD'ye kıyasla daha geniş olsa da, bu kapasitenin yalnızca %20'si aktif görevde olup operasyonel verimlilik açısından bazı sınırlılıklar içermektedir. ABD ise Arktik bölgesindeki askeri varlığını büyük ölçüde hava gücü ve NATO müttefikleriyle gerçekleştirdiği ortak operasyonlarla pekiştirmektedir. Norveç'te konuşlandırılan F-35 savaş uçakları, Kanada ve İngiltere'nin gözetim uçakları ve ABD'nin Alaska'daki Hava Kuvvetleri üssü, bölgede Rusya'nın askeri hareketliliğini dengelemeye yönelik bir caydırıcılık sağlamaktadır.

ABD ve Rusya'nın Arktik politikalarındaki temel farklılıklardan biri de müttefik ilişkileri bağlamında ortaya çıkmaktadır. ABD, NATO müttefikleriyle bölgedeki

varlığını güçlendirirken, Rusya bölgede daha izole bir strateji izlemektedir. Çin ile geliştirilen iş birliği, Rusya'nın bölgesel planlarını destekler nitelikte olsa da, Pekin'in Arktik'teki çıkarlarının uzun vadede Moskova ile çelişebileceği değerlendirilmektedir. Çin'in "Arktik İpek Yolu" projesi ve bölgedeki altyapı yatırımları, Çin'in bağımsız bir aktör olarak Arktik'te güç kazanmasına neden olurken, bu durum Rusya'nın bölgesel nüfuzunu sorgulanır hale getirebilir. Buna karşılık, ABD'nin NATO müttefikleriyle olan stratejik koordinasyonu, özellikle Finlandiya ve İsveç'in ittifaka katılımıyla daha da güçlenmiştir. NATO, son yıllarda Arktik bölgesindeki askeri varlığını artırmış, Norveç, Kanada ve Danimarka gibi kıyıdaş ülkelerle ortak tatbikatlar düzenlemiş ve bölgeye yönelik savunma planlamalarını güncellemiştir. Ancak NATO'nun doğrudan Arktik için oluşturulmuş bir operasyonel stratejisinin bulunmaması, ABD ve müttefikleri açısından stratejik bir açmaz olarak değerlendirilmektedir.

ABD ve Rusya'nın Arktik politikaları arasındaki rekabet, bölgesel güvenlik dengesini sürekli olarak etkilemektedir. ABD, bölgedeki varlığını NATO iş birliğiyle güçlendirmeye çalışırken, Rusya bölgede askeri kapasitesini genişleterek stratejik avantaj sağlamaya odaklanmaktadır. Enerji kaynakları, ticaret yolları ve askeri dengeler üzerindeki bu rekabet, NATO'nun bölgedeki politikalarını da şekillendirmekte ve ittifakın Arktik stratejisini daha sistematik bir hale getirmesini zorunlu kılmaktadır. ABD'nin önümüzdeki dönemde bölgedeki askeri varlığını artırmaya devam etmesi ve NATO ile daha güçlü bir entegrasyon sağlaması beklenirken, Rusya'nın ise Ukrayna'daki savaşın getirdiği mali ve askeri yükümlülükler nedeniyle Arktik'e ayırdığı kaynakları dengeleme ihtiyacı ortaya çıkabilir. Bu süreçte, Arktik'in jeopolitik dengeleri, sadece ABD ve Rusya arasındaki rekabetle değil, NATO'nun bölgedeki varlığının nasıl şekilleneceğiyle de doğrudan ilişkilidir.

Bu doğrultuda, Arktik bölgesi, ABD ve Rusya arasındaki jeopolitik rekabetin giderek yoğunlaştığı, askeri stratejilerin, enerji politikalarının ve uluslararası iş birliklerinin yeniden şekillendiği bir alan haline gelmiştir. ABD, NATO müttefikleriyle entegrasyonunu derinleştirerek bölgedeki stratejik varlığını güçlendirmeye

çalışırken, Rusya, Kuzey Deniz Rotası ve enerji altyapı projeleriyle ekonomik ve askeri kapasitesini artırmaya devam etmektedir. Arktik'in geleceği, büyük güçlerin bölgesel stratejileri, NATO'nun bölgedeki angajman düzeyi ve küresel güvenlik dinamikleri ile doğrudan ilişkili olarak şekillenecektir. Bu çerçevede, Arktik'teki jeopolitik dönüşümün, uluslararası hukukun, diplomatik mekanizmaların ve çok taraflı güvenlik politikalarının etkin kullanımıyla yönetilmesi, bölgesel istikrarın korunması açısından kritik bir gereklilik olarak öne çıkmaktadır.

SONUÇ

Arktik bölgesi, küresel jeopolitik rekabetin giderek daha belirleyici bir unsuru haline gelirken, ABD ve Rusya arasındaki stratejik çekişme, bölgenin geleceğini şekillendirmeye devam etmektedir. Ancak bu rekabeti yalnızca iki büyük güç arasında gelişen ikili bir mücadele olarak görmek eksik kalacaktır. Çin'in bölgedeki ekonomik ve stratejik yatırımları, Avrupa Birliği'nin çevresel ve hukuki perspektiften geliştirdiği bölgesel angajmanlar, NATO'nun genişleyen askeri varlığı ve bölge devletlerinin ulusal çıkarlarını koruma yönündeki çabaları, Arktik'teki jeopolitik dengeleri çok daha karmaşık bir hale getirmektedir. Bu bağlamda, bölgenin geleceğini değerlendirmek için büyük güç rekabetinin ötesine geçen daha geniş bir analitik çerçeve benimsemek gerekmektedir.

Rusya'nın Arktik politikaları, küresel izolasyonu aşmaya yönelik stratejik bir araç olarak da değerlendirilebilir. Ukrayna savaşının ardından Batı yaptırımları altında kalan Moskova, Arktik bölgesindeki enerji projelerine ve ulaşım hatlarına öncelik vererek, bu bölgeyi ekonomik bir çıkış noktası olarak konumlandırmaktadır. Kuzey Deniz Rotası'nın geliştirilmesi, Çin ile derinleşen iş birliği ve bölgesel askeri kapasitenin artırılması, bu stratejinin temel bileşenleri arasındadır. Ancak Rusya'nın Ukrayna'daki askeri angajmanının sürmesi, ekonomik kaynakların sınırlanması ve teknolojiye erişim konusundaki zorluklar, Arktik'te Moskova'nın hedeflerine ulaşmasını zorlaştırabilir. Özellikle Avrupa'nın enerji arz güvenliği politikalarındaki dönüşüm ve Batılı şirketlerin Rus Arktik projelerinden çekilmesi, Moskova'nın bölgedeki ekonomik planlarını sekteye uğratabilir.

ABD ve NATO açısından ise Arktik, giderek bir güvenlik

meselesi olarak ele alınmaktadır. Finlandiya ve İsveç'in NATO'ya katılımıyla birlikte, İttifak'ın bölgedeki askeri varlığı daha belirgin hale gelmiş ve Rusya'nın hareket serbestisi sınırlandırılmıştır. ABD'nin 2024 DOD Arktik Stratejisi, bölgeye yönelik uzun vadeli bir angajman geliştirmeyi amaçlarken, NATO'nun ortak tatbikatları ve Arktik devletleriyle artan iş birliği, Batı blokunun bölgesel hakimiyetini pekiştirme çabasının göstergeleridir. Bununla birlikte, NATO'nun bölgeye yönelik tutarlı bir strateji geliştirmekte geç kalması ve ABD'nin buz kırıcı filosu gibi altyapı eksiklikleri, Batılı aktörlerin bölgedeki etkinliğini sınırlandıran unsurlar arasında yer almaktadır.

Çin'in Arktik bölgesine olan ilgisi de giderek artmakta olup, Pekin'in "Yakın Arktik Devleti" söylemi, uzun vadeli ekonomik ve stratejik hedeflerinin bir göstergesi olarak okunabilir. Çin'in enerji yatırımları, lojistik altyapı projeleri ve bilimsel araştırmalar yoluyla bölgedeki varlığını derinleştirme çabası, ABD ve müttefikleri açısından dikkatle takip edilmektedir. Çin'in Arktik Konseyi'ndeki gözlemci statüsü ve Rusya ile olan iş birliği, Pekin'in bölgedeki siyasi ve ekonomik ağırlığını artırmasını sağlarken, uzun vadede Moskova ve Pekin arasında rekabetin doğabileceği de göz ardı edilmemelidir. Rusya, Çin ile iş birliğini sürdürmekte kararlı olsa da, Pekin'in ekonomik gücü ve bağımsız hareket etme kapasitesi, Moskova'nın bölgedeki çıkarlarını potansiyel olarak zayıflatır.

Bölgesel devletler açısından bakıldığında, Kanada, Norveç ve Danimarka gibi aktörlerin, ulusal güvenlik ve ekonomik çıkarları doğrultusunda Arktik politikalarını giderek daha aktif bir şekilde belirledikleri görülmektedir. Kanada, Arktik'teki egemenlik haklarını güçlendirmek için askeri varlığını artırırken, Norveç, NATO'nun bölgedeki operasyonlarında kritik bir rol üstlenmektedir. Danimarka ise Grönland üzerinden bölgesel denkleme dahil olmakta ve Arktik politikalarında transatlantik iş birliğini destekleyen bir çizgi izlemektedir. Bu ülkeler, ABD ve NATO ile iş birliği içinde hareket ederken, aynı zamanda bölgesel istikrarın sağlanması adına Rusya ile de belirli düzeyde diplomatik ilişkilerini sürdürmeye çalışmaktadır.

Gelecek projeksiyonu açısından bakıldığında, Arktik'teki güç mücadelesinin farklı boyutlara evrilme ihtimali

bulunmaktadır. Küresel ısınmanın etkileri devam ettikçe, bölgedeki ulaşım ve enerji olanaklarının genişlemesi, ekonomik rekabeti artıracak ve bu durum, aktörler arasındaki jeopolitik gerilimleri daha da derinleştirebilecektir. Ancak bölgedeki aktörlerin, çevresel sürdürülebilirlik, uluslararası hukuk ve çok taraflı iş birliği mekanizmalarına daha fazla ağırlık vermesi halinde, Arktik'in bir çatışma sahasına dönüşme riski azaltılabilir. Bu noktada, rekabetin yanı sıra işbirliği olasılıklarının da mevcut olduğu göz ardı edilmemelidir. Enerji güvenliği, deniz yollarının sürdürülebilirliği ve çevresel yönetim gibi alanlarda, ABD ve Rusya'nın karşılıklı bağımlılığa dayalı işbirliği girişimlerinde bulunduğu örnekler mevcuttur.

Özellikle enerji projeleri bağlamında, geçmişte ExxonMobil ve Rosneft arasında gerçekleşen işbirliği girişimleri, büyük güçlerin mutlak rekabet yerine pragmatik ekonomik ortaklıklar geliştirebildiğini göstermektedir. Ancak, siyasi gerilimler ve yaptırımlar, bu tür işbirliklerinin sürdürülebilirliğini sınırlamaktadır. ABD ve Rusya'nın Arktik'teki stratejileri çoğunlukla güvenlik merkezli olsa da, bölgesel istikrarın sağlanması adına ortak çevresel düzenlemeler ve denizcilik güvenliği gibi konularda belirli seviyelerde işbirliğinin sürdüğü unutulmamalıdır.

Bununla birlikte, ABD'nin Arktik stratejisinde Donald Trump'ın başkanlığı döneminde öne çıkan bazı politik girişimlerin uzun vadede etkili olabileceği değerlendirilmektedir. Trump'ın Kanada'nın ABD'nin 51. eyaleti olması yönündeki söylemi ve Grönland'ı satın alma girişimi, Washington'un bölgedeki jeopolitik çıkarlarını nasıl algıladığına dair çarpıcı örnekler sunmaktadır. Grönland üzerindeki Amerikan ilgisi, sadece ekonomik ve askeri avantajlar sağlamakla kalmayıp, Arktik üzerindeki kontrol mekanizmalarını genişletmeyi hedefleyen bir stratejinin parçası olarak değerlendirilebilir. Eğer bu tür girişimler gelecekte daha kurumsal bir çerçeveye oturtulursa, Kanada ve Danimarka gibi bölgesel aktörlerin ulusal egemenlik politikalarında önemli dönüşümler yaşanabilir ve NATO'nun Arktik'teki genişleme stratejileri doğrudan etkilenecektir.

Bu bağlamda, Arktik bölgesi yalnızca askeri ve ekonomik çıkarların değil, aynı zamanda çevresel ve küresel yönetim mekanizmalarının da şekilleneceği kritik

bir alan olmaya devam edecektir. ABD, Rusya, Çin ve NATO arasındaki rekabetin nasıl yönlendirileceği, bölgenin geleceğini belirleyecek temel faktörlerden biri olacaktır. Uluslararası sistemde süregelen dönüşümler ve bölgesel aktörlerin stratejik yönelimleri, Arktik'in jeopolitik geleceğini belirleyecek başlıca değişkenlerdir. Bu noktada, rekabetin yanında, işbirliğinin de uluslararası ilişkiler literatüründe sıkça vurgulanan "karma etkileşim" (complex interdependence) perspektifi çerçevesinde değerlendirilmesi gerekmektedir.

Sonuç olarak, Arktik'teki jeopolitik dinamikleri anlamak için yalnızca rekabet merkezli bir yaklaşım yerine, belirli alanlarda kısıtlı da olsa işbirliği ihtimallerini göz önünde bulunduran bir analiz çerçevesi benimsemek gereklidir. Bu durum, bölgesel istikrarın sürdürülebilirliği açısından önemli olduğu gibi, Arktik'in uzun vadeli istikrarı açısından hayati bir gereklilik olarak karşımıza çıkmaktadır.

KAYNAKLAR

- Arctic Council. (2022). *Arctic defense and logistics: Adapting to environmental challenges*. Arctic Defense Studies, 18(4)
- Arctic Institute. (2022). *Military modernization in the Arctic: Russia's growing footprint*. Arctic Security Report, 25(3),
- Bertelsen, R., ve Gallucci, V. (2019). *Arctic military collaboration and NATO operations*. Journal of Arctic Affairs, 12(3)
- Brown, J. (2020). *Arctic trade routes and sustainable development*. Environmental Trade Journal, 15(3)
- Chater, A., ve Oakley, R. (2021). *Arctic geopolitics and the Northern Sea Route: A strategic overview*. Journal of Arctic Affairs, 32(1),
- China National Development and Reform Commission. (2022). *Siberian logistics and Arctic trade routes*. Economic Strategies for Arctic Cooperation, 7(2),
- Choudhry, A. (2019). *The Arctic and NATO's strategic priorities: Security challenges and policy options*. International Defense Review, 21(3),
- Conley, H. A., ve Melino, M. (2016). *Arctic strategies: Navigating geopolitical complexities*. Center for Strategic and International Studies. Retrieved from <https://www.csis.org/arctic-strategies>
- Conley, H. A., ve Melino, M. (2021). *Arctic strategies: Navigating geopolitical complexities*. Center for Strategic and International Studies. Retrieved from <https://www.csis.org/arctic-strategies>
- Conley, H. A., ve Rohloff, C. (2022). *The geopolitics of Arctic shipping and resource extraction*. Arctic Policy Studies, 27.
- DoD (U.S. Department of Defense). (2022). *Blue Arctic Strategy: Ensuring security in a dynamic region*. Retrieved from <https://www.defense.gov/publications>
- Dzherelievskii, A. (2018). *U.S. military and strategic operations in the Arctic region*. Defense Strategies Journal, 14(2).
- Ferguson, I. (2022). *The Arctic's role in U.S. defense and global resilience*. Defense Insights, 8(4),
- Huebert, R. (2019). *The return of the great game in the Arctic: Strategic implications for international relations*. Arctic International, 4(3).
- Johnson, M., ve Carter, R. (2022). *Arctic climate change and U.S. strategic interests*. Polar Research Journal, 14(2),
- Kalhor, M. (2022). *Arctic geopolitics and resource competition*. Polar Affairs Journal, 29(3).
- Kalhor, M. (2022). *Russia's Arctic strategy: Balancing geopolitics and economic ambitions*. Polar Affairs Journal, 29(3),
- Meade, J. R. (2020). *Russia's New Arctic Policy 2035: Implications for Great Power Tension Over the Northern Sea Route*. National Intelligence University. Retrieved from https://www.ni-u.edu/wp-content/uploads/2023/11/NIUShort_07212020_DNI202201735_IceRusha.pdf
- Miller, D. (2019). *Resource extraction and environmental management in the Arctic*. Arctic Economy Review, 19(1),
- Mitchell, B. (1935). *The strategic significance of Alaska in global military planning*. U.S. War Department Archives.
- Office of Naval Intelligence. (2020). *Polar Sentinel: Next-generation icebreaker capabilities*. Retrieved from <https://www.oni.navy.mil/polar-sentinel-report>
- Østhagen, A. (2020). *Arctic geopolitics: Past, present, and future trends*. Polar Affairs Review, 18(2),
- RAND. (2023). *Alaska's strategic significance in Arctic policy: Historical and future perspectives*.
- Rantanen, M., Karpechko, A. Y., Lipponen, A., Nordling, K., Hyvärinen, O., Ruosteenoja, K., ... & Laaksonen, A. (2022). The Arctic has warmed nearly four times faster than the globe since 1979. *Communications Earth & Environment*, 3(1), 1-10. <https://doi.org/10.1038/s43247-022-00498-3>
- Ren, X. (2023). *Economic dynamics and power shifts in the Arctic: The role of China's Arctic Silk Road*. Arctic Economics and Strategy, 21(1),
- Ren, X. (2023). *Infrastructure developments in the Arctic: Economic pathways and geopolitical implications*.

- Arctic Economics and Strategy, 21(1),
- Roberts, J. (2021). *Geopolitical implications of Alaska's strategic location*. Arctic Policy Review, 19(4),
- Russian Ministry of Defense (RMoD). (2022). *Arctic strategy and military capabilities*. Moscow Defense Review, 19(6),
- Russian Ministry of Defense (RMoD). (2022). *Military operations and strategic objectives in the Arctic region*. Moscow Defense Review, 11(2),
- Saunes, L. (2020). *The Arctic: Great power competition and the militarization of the North*. Naval Arctic Studies, 5(1), 12-19.
- Sidorov, A. (2018). *Natural resources in the Arctic: Economic potential and strategic implications*. Siberian Geopolitical Studies, 22(1),
- Smith, J., ve Johnston, P. (2020). *Russian military activities in the Arctic: A challenge to NATO's security architecture*. Security Studies Quarterly, 36(2),
- Smith, R. (2021). *Arctic strategies: Security and cooperation in a changing region*. National Security Review, 10(2),
- Smith, R. (2022). *Technological advancements in Arctic military mobility: The Beowulf vehicle program*. Defense Technology Journal, 23(1),
- Sorensen, C. (2019). *Geopolitical implications of Arctic militarization and resource competition*. Journal of Geopolitical Studies, 34(2),
- SWP Berlin. (2023). *Geopolitical challenges in the Arctic: U.S. and NATO responses*. SWP Research Paper No. 22/2023. Retrieved from <https://www.swp-berlin.org/en/publications>
- Terebov, A. (2019). *Historical dynamics of U.S. Arctic policies*. Journal of Northern Geopolitics, 5(1),
- The Kremlin. (2023). *Об Основах государственной политики Российской Федерации в Арктике на период до 2035 года*. Retrieved from <http://kremlin.ru/acts/news/70570>
- United States Coast Guard. (2020). *Icebreaker capabilities and Arctic logistics: A comparative analysis*. Arctic Operations Report, 12(1),
- United States Department of Defense. (2022). *Arctic military strategy and operational readiness*. Washington, DC: Department of Defense Publications,
- United States Department of Defense. (2024). *2024 DOD Arctic Strategy: Security, stability, and resilience in the Arctic region*. Retrieved from <https://www.defense.gov/Arctic-Strategy-2024>
- United States Geological Survey. (2008). *Circum-Arctic resource appraisal: Estimates of undiscovered oil and gas north of the Arctic Circle* (Fact Sheet 2008–3049). U.S. Department of the Interior. Retrieved from <https://pubs.usgs.gov/fs/2008/3049/>
- Verkkouutiset. (2025, 10 Ocak). *Nato esittelee: Suomen sotilaat opettavat muille talvitaitoja*. Retrieved from <https://www.verkkouutiset.fi/a/nato-esittelee-suomen-sotilaat-opettavat-muille-talvitaitoja/#4a70e5e3>
- White House. (2022). *National Strategy for the Arctic Region*. Retrieved from <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2022/10/National-Strategy-for-the-Arctic-Region.pdf>
- Zandee, D., de Ridder, M., ve Stoetman, A. (2020). *Energy security and the geopolitics of the Arctic*. The Hague Centre for Strategic Studies, Policy Brief No. 45. Retrieved from <https://www.hcss.nl/publications>